

บทที่ 5

การจัดสวัสดิการให้แก่เด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชน เป็นทรัพยากรของสังคมที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเขาเหล่านี้จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นพลเมืองของชาติต่อไป หากสังคมใดมีเด็กซึ่งไร้การศึกษาขาดความสมบูรณ์ทางด้านร่างกายและจิตใจ มีความประพฤติเกเร ฯลฯ ในอนาคตก็จะกลายเป็นปัญหาแก่สังคมที่จะต้องแก้ไข สังคมจะก้าวหน้าได้ช้าเพราะประชาชนไร้ประโยชน์ ฉะนั้นสังคมจึงเห็นความสำคัญที่จะต้องให้บริการสวัสดิการแก่เด็กทั้งที่ยังไม่มีปัญหาและที่มีปัญหา เพื่อช่วยเหลือ อบรม ชักจูงให้เป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวม

วิวัฒนาการสวัสดิการเด็ก

การสงเคราะห์เด็กเป็นงานกุศลที่นับว่าเก่าแก่ที่สุด โดยฝ่ายศาสนาเป็นผู้ริเริ่มในอดีตนั้น สวัสดิการเด็กจำกัดอยู่ในวงแคบ กล่าวคือ เป็นการช่วยเหลือเด็กกำพร้า, อนุภาไรที่ฟิง, เจ็บป่วย, พิการ และเด็กเกเร แต่ในปัจจุบันสวัสดิการเด็กหมายรวมถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมอนามัย ความเป็นอยู่ทางบ้านสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งดำเนินการโดยองค์การสังคมสงเคราะห์ทั้งของรัฐบาลและเอกชน กิจกรรมเหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่เด็กที่มีความเป็นอยู่ดีอยู่แล้ว ให้พัฒนาทางด้านกาย อารมณ์ และสติปัญญา อาจกล่าวได้ว่าในตอนแรกให้ความช่วยเหลือทางร่างกายมากกว่า ภายหลังจึงเน้นการให้บริการทางด้านจิตใจด้วย

ความคิดที่ว่าเด็กมีความต้องการการดูแลเอาใจใส่แตกต่างจากผู้ใหญ่นั้นเป็นที่ยอมรับกัน การสงเคราะห์ช่วยเหลือจึงเปลี่ยนไปจากเดิม คือไม่เพียงแต่จะให้อาหาร เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัยเท่านั้น ต้องให้การศึกษาและฝึกอบรมด้วย เช่น ปี ค.ศ. 1751 Benjamin Franklin ได้จัดตั้งโรงเรียนการกุศลขึ้นในรัฐ Pennsylvania เพื่อให้การศึกษาและหล่อหลอมเด็กให้เป็นสมาชิกที่มีค่าของสังคมต่อมาได้ให้การสนใจสวัสดิการสำหรับเด็กมากขึ้น เช่น ห้ามการทารุณเด็กการคุ้มครองเด็กที่เกิดนอกสมรส ออกกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก เป็นต้น

ประเภทของบริการที่จัดสำหรับเด็ก

1. เด็กกำพร้าและเด็กถูกทอดทิ้ง

สาเหตุที่เด็กเป็นกำพร้าและถูกทอดทิ้งนั้นมีหลายประการ เช่น บิดามารดาถึงแก่กรรมหมด การแตกแยกหย่าร้างของสามีภรรยา การที่หญิงมีบุตรนอกสมรสแล้วทอดทิ้งหลังคลอด บิดาหรือมารดาต้องรับโทษจำคุก หรือป่วยเป็นโรคจิตโรคติอต่อไม่สามารถให้การเลี้ยงดูเด็กได้ เป็นต้น ถ้าพึ่งตัวเองไม่สามารถจะดูแลตนเองได้ให้อยู่ในสภาพที่ดีพอ เพราะในสังคมมีภัยอันตรายมากมายต่อความไร้เดียงสา เช่น อาชญากรรังแก ถูกหาผลประโยชน์ เด็กบางคนอาจจะกระทำผิดกฎหมายเพื่อความอยู่รอดของตน เช่น ลักขโมย สมควรใจค่าประเมิน เป็นต้น

ในสมัยกลาง ประเทศต่าง ๆ ในยุโรป ได้จัดตั้งโรงพยาบาลเพื่อดูแลรักษาเด็กเหล่านี้ เวลาเจ็บป่วย และได้ตั้งสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าขึ้น (Orphan Asylums) หลังจากนั้นก็ได้ใช้วิธีการอื่น ๆ อีก ได้แก่การรับเด็กไปเลี้ยงดูตามครอบครัวอื่น (Foster Home) และการรับเด็กเข้าไว้ในสถานสงเคราะห์ ซึ่งในตอนแรกเด็กจะอยู่ปนกับผู้ใหญ่ไร้ที่พึ่ง พร้อมกับให้ทำงานด้วย แต่งานบางประเภทก็หนักเกินไปสำหรับเด็ก เช่น งานในเหมืองถ่านหิน ซึ่งก็ได้รับการคัดค้าน ไม่ให้มีการใช้แรงงานเด็กในทางที่ไม่เหมาะสม

ต่อมาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะรัฐก็พยายามคำนึงถึงหลักที่ว่าให้เด็กได้รู้สึกว่าคุณมีชีวิตคล้ายคลึงกับเมื่ออยู่กับครอบครัวของตนเองมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ให้มีผู้ทำหน้าที่เป็นบิดามารดา ให้อยู่กันเป็นบ้าน และให้มีความสัมพันธ์กับสมาชิกภายในบ้านเดียวกัน พร้อมกับให้มีโอกาสได้สัมผัสกับโลกภายนอกได้ตามสมควร

วิธีการสงเคราะห์เด็กเหล่านี้ตั้งแต่อดีตจนในปัจจุบันอาจสรุปจัดเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ

- 1.1 การให้เด็กไปอยู่กับครอบครัวอื่นโดยมีข้อแลกเปลี่ยน (Indenture)
- 1.2 การฝากเลี้ยงตามบ้าน (Foster Home)
- 1.3 การให้เด็กอยู่ในสถานสงเคราะห์ (Institution)
- 1.4 การมอบเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (Adoption)
- 1.5 การให้เด็กอยู่กับครอบครัวเดิม

1.1 การให้เด็กไปอยู่กับครอบครัวอื่นโดยมีข้อแลกเปลี่ยน (Indenture)

ระยะแรกเกิดขึ้นในอังกฤษก่อน แล้วจึงแพร่หลายมาในสหรัฐ ฯ โดยเริ่มขึ้นที่รัฐ Plymouth วิธีการสงเคราะห์แบบนี้ คือ การมอบเด็กให้ครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งเลี้ยงดู แต่มีข้อแลกเปลี่ยนว่าเด็กจะต้องทำงานให้ วิธีการนี้มีอยู่ในสหรัฐ ฯ ตลอดระยะเวลาที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษและเด็กบางคนถูกใช้แรงงานแบบทาส ในภายหลังจึงใช้การสงเคราะห์แบบนี้แทน

1.2 การฝากเลี้ยงตามบ้าน (Foster Home)

วิธีการสงเคราะห์แบบนี้ คือ การฝากเด็กเลี้ยงไว้ในครอบครัวอื่น สำหรับครอบครัวที่จะนำเด็กไปฝากเลี้ยงก็ต้องมีการพิจารณาความเหมาะสมเพื่อให้เด็กได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีสภาพคล้ายกับเด็กทั่ว ๆ ไปมากที่สุด และมีโอกาสได้สมาคมกับเด็กอื่น ๆ ได้ โดยไม่มีปมค้อย

การฝากเลี้ยงตามบ้านแบบ Foster Home นี้แตกต่างจากแบบ Indenture, คือ

Foster Home	Indenture
1. มุ่งให้เด็กอยู่กับครอบครัวอื่น โดยให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็ก และให้เด็กรู้สึกเหมือนบ้านตัวเอง	1. ส่งเด็กไปอยู่กับครอบครัวอื่นเพื่อฝึกหัดการทำงาน
2. ไม่มีสัญญา เลี้ยงดูเด็กเหมือนลูกหลาน	2. มีสัญญา โดยจะต้องจ้างให้เด็กทำงาน

ในบางรายผู้เลี้ยงดูซึ่งเรียกว่า Foster Parents เกิดความรักใคร่ในตัวเด็กอย่างแท้จริงก็จะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (Adoption) ท่อไปเลยก็ได้ นักสังคมสงเคราะห์จะคอยติดตามเยี่ยมเยียนดูแลความจำเป็นอยู่ของเด็กอย่างสม่ำเสมอและให้คำแนะนำ เช่น ควรส่งเด็กเข้าโรงเรียนใดจึงเหมาะสมอบรมสั่งสอนเด็กอย่างไรจึงจะสนใจการเรียน เป็นต้น

โดยปกติผู้ที่รับเลี้ยงเด็กด้วยวิธีนี้จะได้รับเงินค่าเลี้ยงดูช่วยเหลือจากรัฐบาล ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอ และมีจิตใจศรัทธาที่จะทำบุญกุศลอย่างแท้จริง ก็จะเลี้ยงดูเด็กโดยไม่รับเงินช่วยเหลือ หรือบางครอบครัวที่ไม่มีบุตร ต้องการหาเด็กมาเลี้ยงเป็นเพื่อนเพื่อเกิดความสุขก็อาจรับเด็กมาเลี้ยงดูได้ แต่ก็มีไม่น้อยที่รับเด็กมาเลี้ยงเพื่อหวังผลประโยชน์จากเงินค่าเลี้ยงดูที่รัฐบาลช่วยเหลือ ฉะนั้นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เช่น ฐานะทางการเงินและความสามารถในการเลี้ยงชีพ ตรวจสอบสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้ที่จะรับเด็กไปเลี้ยง เป็นต้น

ในสหรัฐ ฯ ผู้ที่นำเอาวิธีการนี้มาใช้ คือ Charles Loring Brace ซึ่งเป็นหัวหน้าของ Children Aid's Society ใน New York เกิดความคิดว่าเด็กยากจนและประชาชนทั่วไป จะต้องทำอะไรจึงจะชักจูงให้ครอบครัวบ้านต่าง ๆ ยอมรับเด็ก Charles Loring Brace จึงใช้วิธีการรู้จักมักคุ้นกับคนอื่น ขอร้องให้รับเด็กไปเลี้ยงแต่ประสบปัญหาว่า เด็กในนิวยอร์กนั้นมีมาก เป็นการยากที่จะเอาเด็กคนไหนก็ได้ และปัญหาการเลี้ยงดูที่บ้านไม่เต็มใจ

ต่อมาสมาคมสงเคราะห์เด็กของเอกชน เกิดความสนใจ จึงดำเนินการตามโดยเฉพาะสมาคมสงเคราะห์เด็กในบอสตัน (Boston) แมสซาชูเซต (Massachusetts) ได้พยายามดำเนินการตามวิธีของ Charles Loring Brace โดยจัดตั้งเป็นศูนย์กลางจัดฝากเลี้ยงเด็กตามบ้าน ซึ่งเป็นวิธีเหมาะกว่าจัดเด็กเข้าไปอยู่สถานสงเคราะห์ เพราะจะมีความเป็นอยู่คล้ายบ้านมากกว่า

วิธีการส่งเด็กเข้าไปอยู่ใน Foster Home

เด็กที่จะไปอยู่ต้องถูกนำไปยังสถานสงเคราะห์ที่เรียกว่า Child Placement Agency ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นของรัฐมากกว่าเอกชน และที่นี้จะจัดเด็กไปฝากเลี้ยงอยู่ที่ Foster Home โดยมีวิธีการดังนี้

1. เด็กต้องได้รับการตรวจโรคทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดูว่าเด็กมีความสามารถฉลาดหรือสภาพทางอารมณ์อย่างไร

2. ต้องหา Foster Home ที่ดีและเหมาะสมกับเด็ก ฉะนั้น Child Placement Agency ต้องไปดูว่าครอบครัวไหนมีสภาพครอบครัวอย่างไรทางด้านเศรษฐกิจความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในบ้าน ความสนใจของผู้ที่จะเลี้ยงดูเด็ก คือ Foster Parents และที่สำคัญคือดูความเต็มใจของครอบครัวนั้นด้วย

3. Child Placement Agency ต้องวางโครงการสำหรับเด็ก ร่วมกับตัวเด็กครอบครัวเดิม และครอบครัวที่จะรับเลี้ยง รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของ Agency ด้วย

4. เมื่อเด็กเข้าไปอยู่ในครอบครัวใหม่เรียบร้อยแล้ว Agency ต้องเยี่ยมเยียนดูแลความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและครอบครัวใหม่

5. สิ่งสำคัญที่สุดคือ Agency ต้องพยายามให้เด็กติดต่อกับครอบครัวเดิมของเด็กด้วย โดยให้เด็กรู้สึกอยู่เสมอว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวเดิม แต่ที่ต้อมาอยู่กับครอบครัวใหม่ เพราะเกิดปัญหาที่จะต้องแก้ไขเสียก่อน เมื่อปัญหาหมดไปก็อาจจะกลับไปอยู่กับครอบครัวเดิมอีก

6. ในกรณีที่เด็กกลับมาอยู่กับครอบครัวเดิม Agency จะติดตามช่วยเหลือเด็กให้ปรับตัวเข้ากับสภาพบ้านเดิม ยิ่งกว่านั้นพยายามช่วยทางด้านการศึกษาและประกอบอาชีพด้วย

1.3 การให้เด็กอยู่ในสถานสงเคราะห์ (Institution)

ในสหรัฐ ฯ เริ่มขึ้นในเมืองใหญ่ ๆ เพราะมีเด็กยากจนกำพร้า, อนาคต มากมายมาจากครอบครัวที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานใหม่ จึงจำเป็นต้องเลี้ยงดูเด็กรวมไว้ในสถานสงเคราะห์ ซึ่งวิธีนี้ในปัจจุบันถือเป็นวิธีสุดท้ายที่จะพึงปฏิบัติ สถานสงเคราะห์นอกจากจะให้ความอุปการะเด็กกำพร้า อนาคตแล้ว ยังให้ความอุปการะแก่เด็กพิการทุพพลภาพทั้งทางกายและจิตใจด้วย

วิธีการสงเคราะห์แบบสถานสงเคราะห์มีทั้งข้อดีและเสีย กล่าวคือมีข้อดีในแง่ที่ว่าสามารถอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้เป็นจำนวนมาก แต่มีข้อเสียที่ว่ยากแก่การเอาใจใส่เป็นรายบุคคลเพราะเด็กมีความต้องการในเรื่องความรักความอบอุ่นและการทะนุถนอม ส่วนเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อย ก็ไม่อาจมีเวลาให้ความสนใจแก่เด็กทุกคนได้เต็มที่และทั่วถึงได้ นอกจากนี้ในสถานสงเคราะห์ยังมีกฎเกณฑ์ระเบียบวินัยต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองความประพฤติของเด็กที่อยู่รวมกัน ความเป็นอิสระของเด็กในวัยนี้จึงไม่เต็มที่

สถานสงเคราะห์ในสมัยก่อนอยู่รวมกันอย่างปะปน คือ รวมผู้ใหญ่ทุกประเภท คนเจ็บ คนชรา คนพิการ ฯลฯ ฉะนั้นการจ้กเด็กเข้าไปไว้รวมอีกจึงเป็นผลเสีย เด็กอาจได้รับพฤติกรรมที่ไม่ดีไปจากที่นี่ และเด็กขาดสิ่งจำเป็นที่เด็กต้องการยิ่ง คือ การเอาใจใส่เป็นรายบุคคล ความอบอุ่น และความรัก จนกระทั่งศตวรรษที่ 18 และ 19 ประชาชนของสหรัฐอเมริกาทวีมากขึ้น และมีผลเสียที่ว่าเด็กไร้ที่พึ่งมากขึ้น จึงเกิดมีความคิดกันว่าต้องสร้างสถานสงเคราะห์เด็กโดยเฉพาะขึ้นมา โดยเด็กทุกประเภทจะถูกจัดเข้าไปรวมไว้หมด แยกจากผู้มีปัญห่อื่น ๆ เรียกว่า Congregate Institution หน้าที่ของสถานสงเคราะห์แบบนี้ก็คือการให้การเลี้ยงดู และการศึกษาแบบขั้นพื้นฐานหรือระดับต่ำ เมื่อเด็กโตจะได้มีอาชีพแต่เด็กเหล่านี้จะทำงานในตำแหน่งที่ ๆ ไม่ได้ เพราะการศึกษาต่ำ

ระยะต่อมาสถานสงเคราะห์เด็กได้รับการปรับปรุงดีขึ้น คือจัดแบ่งประเภทเด็กเฉพาะออกไปอีก เช่น เด็กหูหนวก, เด็กตาบอด, เด็กผิดปกติทางจิต เป็นต้น และพยายามจัดให้มีสภาพใกล้เคียงกับบ้านมากที่สุด โดยมีการปรับปรุงอีก เรียกว่า Children Home คือ จัดสถานสงเคราะห์เป็นบ้าน ส่วนใหญ่เป็นของรัฐบาล พอปลายศตวรรษที่ 19 มีองค์การเอกชนทั้งสถานสงเคราะห์สำหรับเด็กขึ้นเอง

Children Home ส่วนใหญ่มักจะแบ่งแยกเด็กเป็น 4 ลักษณะ

1. แบ่งตามอายุ (By age) โดยกำหนดอายุลงไป บางประเทศแบ่งแยกเด็กเป็นระยะที่เด็กเตรียมจะเข้าเรียน (Pre-school) ส่วนใหญ่เป็นเด็กอายุประมาณ 1-3 ขวบ อีกระยะคือเด็กวัยเข้าเรียน (School Age) เด็กขนาด Pre-school มักจะถูกจัดให้เข้าไปอยู่ใน Residential Nursery หรือ Baby's Home ซึ่งหมายถึงสถานสงเคราะห์เด็กอ่อน

2. แบ่งตามเพศ (By Sex) โดยจัดแยกเป็นสถานสงเคราะห์สำหรับเด็กหญิง และสถานสงเคราะห์สำหรับเด็กชาย แต่ทั่วไปถ้าเป็นเด็กอ่อนจะอยู่รวมกันทั้งสองเพศ บางแห่งที่จัดสถานสงเคราะห์ให้ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงอยู่ร่วมกัน ก็เพื่อให้มีสภาพครอบครัวที่แท้จริง คือให้รู้สึกเหมือนพี่น้อง

3. แบ่งตามศาสนา (By Religion) มักจะพบในท้องถิ่นหรือชุมชนที่มีศาสนาต่างกัน จุดประสงค์ที่แบ่งเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาค่านิยมการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา, ถิ่นการกินอยู่ เช่น ศาสนาอิสลาม

4. แบ่งตามเชื้อชาติ (By Race) มักจะพบในดินที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ เช่น นิโกร คนผิวขาว อินเดียแดง เป็นต้น แต่ในปัจจุบันไม่ค่อยเป็นเรื่องนี้เป็นสำคัญ เพราะเท่ากับเป็นการแบ่งชนชั้น ซึ่งจะมีผลกระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของฝ่ายที่ถูกรังเกียจ

การจัดสถานสงเคราะห์ในลักษณะให้มีสภาพใกล้เคียงกับบ้านหรือครอบครัวจะมีรูปแบบต่าง ๆ กันไปดังนี้ (สยาม รัตนวิจิตร, โรเนียวเรื่อง "การประชาสงเคราะห์")

1. แบบอยู่รวมกันเป็นครอบครัว (Family Group Home) สถานสงเคราะห์แบบนี้จัดเหมือนบ้านธรรมดา , แต่ละบ้านแยกย้ายกันตั้งอยู่ในที่ ๆ เหมาะสม และบ้านหนึ่ง ๆ ก็รับเด็กไม่เกิน 12 คน การรับเด็กไม่จำกัดเพศและอายุ คือ อาจรับทั้งเด็กชายและหญิง มีอายุต่าง ๆ กัน โดยถือว่ายังอยู่ปะปนรวมกันได้เท่าไร ก็ยังทำให้บ้านนั้นคล้ายบ้านหรือครอบครัวจริง ๆ มากขึ้น มีเจ้าหน้าที่ประจำทำหน้าที่แม่บ้าน ซึ่งคอยควบคุมดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด สอนให้เด็กรู้จักทำงานบ้าน เช่น ล้างชาม จัดโต๊ะอาหาร ทำความสะอาดห้องนอน และงานอื่น ๆ ซึ่งไม่เกินกำลังความสามารถของเด็ก นอกจากนั้น แม่บ้านยังทำหน้าที่คล้ายเป็นมารดาหรือผู้ปกครองของเด็กโดยเฉพาะ หรือบ้านใดสามารถหาผู้สมัครมาอยู่เป็นพ่อบ้านแม่บ้านได้ก็ยิ่งดี พ่อบ้านอาจออกไปประกอบอาชีพการงานเป็นปกติเช่นนี้จะเป็นการช่วยให้บ้านนั้นมีลักษณะครอบครัวธรรมดาอย่างสมบูรณ์ยิ่ง

ขึ้น พ่อบ้านมีหน้าที่เพียงให้ความเอาใจใส่สนใจแก่เด็กที่อยู่ด้วย เพื่อเด็กจะได้เกิดความรู้สึกว่าตนมีบิดาเหมือนกัน ส่วนในด้านการศึกษานั้นเด็กในสถานสงเคราะห์แบบครอบครัวก็ออกไปศึกษาคามโรงเรียนภายนอกเช่นเดียวกับเด็กอื่น ๆ นอกจากจะได้เพื่อนที่โรงเรียนแล้วก็จะยังมีโอกาสได้พบปะสมาคมเป็นเพื่อนกับเด็กอื่น ๆ ในละแวกบ้านเดียวกันด้วย ฉะนั้น จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การจัดสถานสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอยู่รวมกันเป็นครอบครัวนั้นเป็นวิธีที่ดีวิธีหนึ่ง เพราะสามารถนำสิ่งแวดล้อมและความรู้สึกให้แก่เด็กใกล้เคียงกับความเป็นอยู่ในครอบครัวได้มาก

2. จัดเป็นแบบนิคม (Grouped Cottage Homes) นิคมเด็กนี้ประกอบด้วยบ้านเด็กหลาย ๆ หลัง อยู่ในบริเวณที่ดินผืนใหญ่เดียวกัน บ้านหนึ่งมีเด็กอยู่ตั้งแต่ยี่สิบถึงสี่สิบคน และอยู่ในความดูแลของแม่บ้านหรือคู่สามีภรรยาซึ่งทำหน้าที่เป็นพ่อบ้าน และแม่บ้านเช่นเดียวกันกับแบบครอบครัว การจัดการต่าง ๆ ก็คล้ายกับแบบครอบครัว หากแต่มิได้แยกกันอยู่ที่นั่นบ้างที่นั่นบ้าง นิคมเด็กนี้เป็นวิธีที่ใช้แทนวิธีจัดแบบรูปโรงเรียนกินนอน อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะสามารถสร้างสิ่งแวดล้อมและความรู้สึกให้เหมือนชีวิตครอบครัวในบ้านแต่ละหลัง ก็ยังมีข้อเสีย กล่าวคือ การที่เด็กอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากในรูปชุมชนใหญ่ ๆ เช่นนั้น ทำให้ความเป็นอยู่แตกต่างไปจากชีวิตภายนอกโดยทั่วไป เป็นกรรขากที่เด็กจะคลุกคลีกับเด็กภายนอก ทำให้เด็กขาดความเข้าใจในชีวิตภายนอกนิคม ยิ่งถ้านิคมพยายามจัดให้มีทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นภายในนิคมเอง เช่น โรงเรียน สนามเด็กเล่น สระอาบน้ำ การแสดงหรือการรื่นเริงต่าง ๆ ก็จัดหามาให้โดยเด็กไม่ต้องออกไปหาเองนอกนิคม ก็ยังจะเป็นการแยกเด็กจากโลกภายนอกมากขึ้น เมื่อไม่จำเป็นต้องออกไปนอกนิคม เพราะมีทุกสิ่งทุกอย่างจัดไว้ให้แล้ว เด็กก็จะรู้จักเฉพาะชีวิตในนิคมเท่านั้น ขาดความเข้าใจในสภาพภายนอก ขาดความเป็นอยู่อย่างเด็กสามัญทั่วไป ฉะนั้นในทางปฏิบัติ การจัดนิคมเด็กนี้ จึงต้องพยายามมิให้นิคมใหญ่โตเกินไป มักจะให้เด็กอยู่รวมกันไม่เกิน 100 คน และมีบ้านไม่เกิน 12 หลัง และจัดให้เด็กไปเรียนภายนอกนิคมหรือกำหนดให้มีโรงเรียนในนิคม ก็จะเปิดโอกาสให้เด็กซึ่งเข้ามาร่วมเรียนหรือเล่นด้วยได้ การจัดนิคมแบบนี้ให้ผลดีสำหรับเด็กที่เข้ามาอยู่ในระยะสั้น หรือเด็กที่จะมีโอกาสกลับไปอยู่กับบิดามารดาต่อไป หรือสำหรับเด็กที่อยู่ในวัยอ่อน (Nursery Years) เพราะความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้โลกภายนอกมีน้อย หรือไม่จำเป็นนักการจัดเป็นนิคมเด็กก็ยังเป็นที่นิยมใช้กันอยู่โดยทั่วไป เป็นสิ่งใช้แทนการสงเคราะห์เลี้ยงดูเด็กแบบส่งเข้าโรงเรียนกินนอน

3. สถานสงเคราะห์ขนาดใหญ่ (Large Home) หากไม่สามารถจะจัดให้เด็กเข้าอยู่ในบ้านเป็นหลัง ๆ ตาม 2 แบบแรกแล้ว ก็จำเป็นต้องจัดให้เด็กอยู่รวมกันเป็นจำนวนร้อย ๆ ในสถานสงเคราะห์ใหญ่ ๆ และเป็นที่จะจัดให้ใกล้เคียงชีวิตครอบครัวเท่าที่จะทำได้ก็ต้องจัดหาแม่บ้านหลาย ๆ คน และมอบให้แม่บ้านแต่ละคนดูแลปกครองเด็กประมาณ 10 ถึง 15 คน และจัดแยกซึ่งเป็นการดีกว่าที่จะให้เด็กนอนรวมกันทั้งหมดในห้องนอนใหญ่ หรือร่วมรับประทานอาหารพร้อมกันทั้งหมดในห้องอาหารใหญ่ นอกจากนั้น ก็จัดให้เด็กมีเครื่องใช้สอยประจำตัวไม่ใช่เป็นส่วนกลาง

4. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน หรือแบบอนุบาล (Residential Nurseries) สถานสงเคราะห์แบบนี้จัดไว้สำหรับเด็กที่อายุตั้งแต่แรกคลอดไปจนถึง 5 ขวบ นอกจากที่ฝากเลี้ยงตามบ้านแล้วก็จัดเป็นสถานสงเคราะห์ขึ้นต่างหากตามแบบอนุบาล อาจจัดให้เป็น 2 ชั้น คือชั้นหนึ่งสำหรับเด็กอายุตั้งแต่แรกคลอดถึง 2 ขวบ และอีกชั้นหนึ่งสำหรับเด็กอายุ 2 ถึง 5 ขวบ จากผลของการปฏิบัติงานปรากฏว่าเด็กอ่อนที่อยู่รวมกันกับเด็กรุ่นใหญ่เจริญเร็วกว่าที่อยู่เฉพาะในเด็กรุ่นเดียวกัน สถานสงเคราะห์สำหรับเด็กประเภทนี้จึงรับเด็กอายุตั้งแต่แรกคลอดไปจนถึง 5 ขวบและแยกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทหนึ่งสำหรับเด็กที่จะต้องอยู่นาน และอีกประเภทหนึ่งสำหรับเด็กที่จะต้องอยู่เพียงระยะเวลาอันสั้น ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เด็กที่อยู่นานต้องเกิดความรู้สึกกระทบกระเทือนในการที่มีเด็กต้องย้ายออกไป เพราะการอยู่รวมกันแม้เพียงระยะเวลาอันสั้นก็ตาม ก็ทำให้เกิดความรักใคร่ชอบพอกันในหมู่เด็ก และเมื่อมีใครต้องจากไป คนที่ยังอยู่ก็ย่อมจะรู้สึกอาลัยจึงเป็นการกระทบกระเทือนต่ออารมณ์เด็กได้

5. สถานแรกรับ (Reception Centers) เป็นสถานที่แรก ที่เด็กจะเข้าอยู่ในความสงเคราะห์จะต้องมาพักเป็นการชั่วคราว เพื่อที่ทางการจะได้ตรวจสอบร่างกายและจิตใจ ตลอดจนทำความเข้าใจกับร่างกาย ตรวจและรักษาหากเด็กเคยหรือกำลังเจ็บไข้ได้ป่วย นอกจากนี้ก็พิจารณาถึงความเหมาะสมว่าจะจัดให้เด็กได้รับการสงเคราะห์เลี้ยงดูในที่ใดและอย่างไรต่อไปโดยปกติเด็กจะอยู่สถานสงเคราะห์นี้ประมาณ ๓ เดือน โดยที่สถานที่เป็นที่แรกที่เด็กจะได้รับดูแลและปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ ความรู้สึกที่เกิดแก่เด็กในตอนนี่ยังสำคัญมาก จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดสถานที่และให้การปฏิบัติแก่เด็กอย่างอบอุ่น ให้เกิดความรู้สึกว่าปลอดภัยและมีผู้ให้ความคุ้มครองดูแลเอาใจใส่สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ก็พยายามจัดให้คล้ายกับบ้านที่สุกเท่าที่จะทำได้เพราะในตอนแรก ๆ ที่เด็กมาพักนี้ มักจะเป็นระยะที่เด็กได้รับความตื่นตระหนกตกใจความกลัวความผิดหวังอย่างรุนแรง เช่นการ

สูญเสียบิดามารดา การที่ต้องพบเจอทุกข์ทรมานอยู่ตามถนนหนทางบ้าง การถูกรังแกจากผู้อื่นบ้าง บางครั้งก็ต้องออกอาหารบ้าง ฉะนั้น เมื่อเข้ามาอยู่ในสถานแรกรับนี้หากได้รับการต้อนรับที่อบอุ่น ก็จะค่อย ๆ กลายความรู้สึกเหล่านั้นแล้วก็เกิดความหวังใหม่ในชีวิตได้ ในเมื่อได้ผู้ดูแลที่รักใคร่สนใจและได้มาอยู่ในสถานที่ ๆ มีเพื่อน ๆ ที่อยู่ในฐานะเดียวกันรวมอยู่ด้วย

สถานแรกรับนี้ปกติรับเด็กชายอายุตั้งแต่ 2-13 ปี และเด็กหญิง 2-16 ปี สำหรับเด็กหญิงและเด็กชายที่โตแล้วก็จัดให้อยู่แยกเป็นส่วนสัดส่วนโดยไม่รวมกัน

6. บ้านพักสำหรับเด็กที่พ้นจากการสงเคราะห์ (Hostels) บ้านพักสำหรับเด็กที่พ้นจากการสงเคราะห์จัดไว้สำหรับเด็กที่เคยอยู่ในสถานสงเคราะห์และต่อมาเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาวแต่ยังไม่สามารถจะพึ่งตนเองได้เต็มที่ และยังไม่มียู่หรือผู้อุปถัมภ์เป็นหลักแหล่งแน่นอน เช่น ยังเรียนอยู่ในชั้นสูง ๆ หรือยังไม่มีย่างทำ ทางการก็จัดให้เข้าอยู่ในบ้านพักดังกล่าวและให้ความช่วยเหลือดูแลตามสมควร

1.4 การมอบเด็กเป็นบุตรบุญธรรม (Adoption)

การมอบเด็กเป็นบุตรบุญธรรม เป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กอีกวิธีการหนึ่ง เพื่อให้เด็กได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมในแง่สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ การจะรับเด็กไปเป็นบุตรบุญธรรมนั้นจะต้องมีการทดลองเลี้ยงเด็กก่อนสักระยะหนึ่ง อาจจะเป็น 6 เดือนหรือ 1 ปีก็ได้ แล้วแต่กฎหมายกำหนด การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์เมื่อมีการจดทะเบียนตามกฎหมาย สำหรับในสหรัฐอเมริกาจะต้องให้เป็นอำนาจของศาลสั่งด้วย

1.5 การสงเคราะห์เด็กให้อยู่กับครอบครัวของตนเอง

วิธีการสงเคราะห์ในลักษณะนี้เป็นการช่วยเหลือนอกสถานที (Outdoor Relief) คือพยายามให้เด็กอยู่ในครอบครัวของตน แทนที่จะส่งไปสถานสงเคราะห์อื่น

หลักการช่วยเหลือนี้มีผลสืบเนื่องมาจากการประชุมที่ทำเนียบขาวเกี่ยวกับสวัสดิการเด็ก ซึ่งเป็นการประชุมใหญ่ทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับสวัสดิภาพเด็กทั่วประเทศ ใน ค.ศ. 1909 เป็นการประชุมครั้งแรก จัดโดยประธานาธิบดีรูสเวลท์ มีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงผลดีและผลเสียของ Foster Home Placement สรุปคือ การช่วยเหลือ ต้องช่วยให้เด็กอยู่ภายในบ้านไม่ควรให้โยกย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะจะไม่อบอุ่นเหมือนบ้าน แต่มีข้อยกเว้นว่า เด็กมีปัญหาในครอบครัวหากยังให้อยู่ต่อไปจะมีปัญหาหนักและร้ายแรงขึ้น จึงจำเป็นต้องส่งไปอยู่ที่อื่น หรือเป็นเด็กพิการก็ควรส่งไปอยู่ที่อื่น

แก่นอกเหนือจากนี้ควรให้อยู่ในบ้านของตัวเองดีกว่า ความคิดนี้เป็นสากลที่ยึดปฏิบัติกันทั่วไป
เกี่ยวกับการสงเคราะห์เด็ก

2. การสงเคราะห์เด็กพิการ (The Care of Handicapped Children)

เด็กพิการนับว่าเป็นบุคคลอีกประเภทหนึ่งที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างยิ่ง เพราะเท่ากับว่ามีความโชคร้ายเป็นทวีคูณ เพียงแต่การเป็นเด็กอย่างเดียวก็เป็นสภาพที่ต้องพึ่งผู้อื่นอยู่แล้ว เพราะตนเองยังไม่มีความสามารถพอจะพึ่งตัวเองได้ แต่ก็ยังพอจะช่วยตัวเองได้บ้าง แต่ถ้าหากเป็นเด็กพิการและมีความพิการด้วย ความสามารถที่จะช่วยตัวเองที่มีน้อยอยู่แล้วนั้นก็ยิ่งน้อยลงไปอีกเนื่องมาจากความพิการ ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของสังคมและรัฐบาลจะต้องเข้าช่วยเหลือ และให้ความสำคัญแก่งานด้านนี้ไม่น้อยไปกว่าการสงเคราะห์เด็กกำพร้า อนาคต

โดยที่ในสมัยโบราณการศึกษาแก่นักวิทยาศาสตร์ยังไม่เจริญก้าวหน้า เด็กประเภทนี้เปรียบเสมือนผู้ไร้ความสามารถ เป็นที่รังเกียจแก่สังคม เพราะนอกจากตนเองจะได้รับทุกข์ทรมานเนื่องจากโชคร้ายแล้วยังต้องเป็นภาระหนักแก่ครอบครัว ทำให้เกิดความยากจนอีกด้วย นับว่าเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมปัญหาหนึ่ง และเมื่อไม่สามารถช่วยเหลือโดยวิธีใดๆ แล้วก็โทษว่าเป็นเรื่องของเวรกรรมของเด็กเอง รัฐและสังคมยังไม่เข้ามารับผิดชอบ

ในสมัยต่อมาวิวัฒนาการด้านความคิดเกี่ยวกับงานสังคมสงเคราะห์ก้าวหน้าขึ้น รวมทั้งด้านวิทยาศาสตร์ก็ได้คิดค้นเครื่องมือต่างๆ เพื่อช่วยเหลือเด็กพิการ และเป็นที่ยอมรับกันว่าความจริงแล้วเด็กพิการทางด้านร่างกายและจิตใจนั้น อาจกลับกลายเป็นคนที่มีประโยชน์ทำความเจริญให้แก่ตนเอง แก่สังคม และประเทศชาติได้หากได้รับความช่วยเหลือฟื้นฟู ส่งเสริมสมรรถภาพโดยถูกวิธี ฉะนั้น แทนที่จะปล่อยให้เด็กประเภทนี้ต้องดำเนินชีวิตไปตามยถากรรมก็ได้มีการพยายามค้นคว้าหาวิธีที่จะช่วยให้ชีวิตของเด็กเหล่านี้เพื่อแบ่งเบาไม่ให้เป็นภาระแก่ผู้อื่น และสังคมจนเกินสมควร

วิธีการที่ให้ความช่วยเหลือแก่เด็กพิการด้านร่างกายเพื่อช่วยให้มีความสามารถดีเท่าเทียมหรือคล้ายคลึงกับเด็กอื่นๆ โดยทั่วไปก็คือ

1. จัดให้อยู่ในสถานสงเคราะห์ในกรณีที่ไม่มีผู้อุปการะดูแล ซึ่งทางสถานสงเคราะห์จะจัดหาเครื่องมือช่วยฟื้นฟูความสามารถให้

2. การประดิษฐ์อวัยวะจำลอง (Artificial Appliances) เพื่อใช้แทนอวัยวะที่ชำรุด สูญเสียไป และการประดิษฐ์เครื่องมือวิทยาศาสตร์ช่วยให้เด็กแสดงความสามารถของตนเอง เช่น เครื่องช่วยฟังเสียงสำหรับเด็กหูหนวก ทิวหนังสืออ่าน สำหรับเด็กตาบอด เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ล้วนเป็นประโยชน์แก่เด็กพิการในลักษณะต่างๆ ทั้งสิ้น เท่าที่ได้จัดทำอยู่อย่างแพร่หลายในต่างประเทศ เช่น อังกฤษ อเมริกา ในขณะที่นับว่าได้เจริญรุดหน้าไปมาก

3. จัดให้มีการรณรงค์เพื่อป้องกันความพิการด้านต่างๆ และให้การรักษาผู้ที่พิการ หรือกำลังพิการอีกด้วย เช่น การรณรงค์เพื่อต่อต้านโรคที่จะทำให้ตาบอด เป็นต้น

4. จัดตั้งโรงเรียนสอนเป็นพิเศษ เช่น โรงเรียนคนตาบอด เพื่อให้เด็กเหล่านั้นได้มีการศึกษาทิวหนังสือที่ใช้เรียนจะทำขึ้นเป็นพิเศษ โดยใช้ทิวหนังสืออ่าน เพื่อให้เด็กใช้มือสัมผัสและอ่าน ไปได้ตามวิธีการหนังสือสำหรับคนตาบอดโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังมีการสอนให้พิมพ์สัมผัส การศึกษาสำหรับเด็กตาบอดมักจะหนักไปทางด้านฝึกอาชีพ เช่น การประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ ด้วยมือ การเล่นดนตรี เป็นต้น เพื่อให้ได้มีความสามารถไปประกอบอาชีพในวันข้างหน้าได้ การที่เด็กตาบอดได้เล่าเรียนก็จะทำให้ความหมกมุ่นในความคิดที่ว่าตนอากัฟ หรือเคราะห์ร้ายผ่อนคลายลง เป็นผลดีแก่สุขภาพจิต

5. การจัดตั้งโรงพยาบาลขึ้นเป็นพิเศษ เพื่อรักษาคนไข้ที่พิการทางใจและทางสมอง เพราะเด็กประเภทนี้ไม่สามารถยับยั้งความคิดและการกระทำได้สมบูรณ์ บางครั้งกระทำอะไรลงไป โดยไม่รู้ตัว จึงจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลโดยเฉพาะเป็นพิเศษ

3. การสงเคราะห์เด็กกระทำผิด

เด็กประเภทนี้นอกจากจะหมายความถึงเด็กซึ่งประพฤติดีกกฎหมายแล้ว ยังหมายรวมถึงเด็กซึ่งประพฤติน่าไม่สมควร ไม่อยู่ในโอวาทของบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่สามารถจะปกครองเลี้ยงดูได้ เช่น เกเร หนีโรงเรียน เป็นต้น

สาเหตุที่เด็กกระทำผิดนั้นเดิมเข้าใจกันว่ามาจากนิสัยของเด็กเอง แต่ต่อมาจากการค้นคว้าทางด้านจิตวิทยาเกี่ยวกับเด็ก ปรากฏว่าสาเหตุที่เด็กกระทำผิดนั้นเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมด้วย เช่น ปัญหาความยากจน, ครอบครัวยากจน, ครอบครัวยากจน เป็นต้น

การลงโทษเด็กกระทำผิดดังกล่าว ตามแนวความคิดสมัยใหม่ จึงใช้วิธีค้นหาสาเหตุที่แท้จริงในการกระทำ แล้วหาทางแก้ไขให้ตรงกับสาเหตุนั้นในกรณีเด็กกระทำผิด จึงได้รับการ

ปฏิบัติชอบแตกต่างไปจากผู้ใหญ่ที่กระทำผิด โดยมีเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานและสำนักงานแตกต่างออกไป เช่น ศาลเด็ก, สถานตรวจสอบแนะนำเด็ก, การคุมประพฤติ และมีโรงเรียนอบรมเด็กกระทำผิด

ศาลเด็ก

เป็นศาลชั้นต้นที่จะช่วยให้เด็กประพฤติตนเป็นคนดี การพิจารณาคดีเด็กกระทำผิดจะไม่เปิดให้บุคคลภายนอกเข้าฟัง นอกจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ศาลเด็กมีหน้าที่พิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและผู้เยาว์ในประเภทต่าง ๆ คือ

- ผู้กระทำผิดมีอายุในระหว่าง 8-17 ปีบริบูรณ์ ไม่ว่าจะเนความผิดชนิดใด ยกเว้นความผิดฐานฆ่าคนตาย การฟ้องร้องจะต้องดำเนินการที่ศาลเด็ก

- เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี ซึ่งไม่ได้รับการดูแลการคุ้มครองที่สมควรจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง เป็นเหตุให้เด็กมีความประพฤติไม่ดี หรืออาจถูกบุคคลอื่นชักจูงไปหาผลประโยชน์ในทางผิดกฎหมาย

- เด็กหรือผู้เยาว์ที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองนำมาให้ศาลพิจารณาเอง เนื่องจากไม่สามารถอบรมเองอีกต่อไป

เมื่อศาลพิจารณาแล้วว่าเด็กหรือผู้เยาว์กระทำความผิดจริง ก่อนที่ศาลจะสั่งการอย่างไรลงไป ศาลจะพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเด็กพอสมควรเพื่อสวัสดิภาพของเด็กเป็นสำคัญ เช่น ข้อมูลจากรายงานต่าง ๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ ทำรวจ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจัดทำขึ้นเกี่ยวกับการเล่าเรียน สิ่งแวดล้อมทางบ้าน ร่างกายและจิตใจของเด็ก ถ้าหากเด็กทำผิดเล็กน้อยไม่ร้ายแรงเกินไป ศาลก็จะอนุญาตให้เด็กกลับไปอยู่กับพ่อแม่ และส่งให้ไปยังสถานตรวจสอบแนะนำเด็ก (Child Guidance Clinics) ซึ่งจะมีแพทย์ตรวจร่างกายและจิตใจ ตลอดจนแนะนำเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก แล้วจึงรายงานให้ศาลทราบตามที่ได้อำนาจการลงไป

บางรายศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าเด็กไม่สมควรที่จะกลับไปอยู่กับครอบครัวเดิมก็จะให้ไปอยู่สถานพินิจ (Remand House) ชั่วคราว ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ทำสารสอบสวนรายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของเด็กเพิ่มเติม เจ้าหน้าที่จะไปพบกับบิดามารดาของเด็กที่บ้านหรือพบตัวเด็กขณะที่อยู่ในสถานพินิจ เพื่อสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม ศาลจะสามารถวินิจฉัยได้ว่าอะไรเป็นเหตุให้เด็กกระทำผิด ฉะนั้นสถานพินิจจึงเป็นที่รับเด็กกระทำผิดไว้ชั่วคราวในระหว่างที่รอคำวินิจฉัยของ

ศาลในกรณีที่ศาลเห็นว่าครอบครัวของเด็กไม่อยู่ในสภาพที่เด็กจะกลับไปอยู่ และยังเป็นกรป้องกันไม่ให้เด็กกระทำผิดอีก นอกจากนั้นยังเป็นที่ให้ความคุ้มครองเด็กชั่วคราวก่อนส่งไปโรงเรียนอบรมเด็กกระทำผิด

วิธีการที่ศาลจะตัดสินเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็ก กระทำได้ดังนี้ :-

1. ปลดปล่อยตัวเด็กโดยไม่มีเงื่อนไข ในกรณีเป็นความผิดเล็กน้อย หรือเด็กได้รับโทษมาจากบ้านเป็นการเพียงพอกับความผิดแล้ว ไม่น่าจะทำผิดซ้ำอีก
2. ปรับเด็ก ถ้าเด็กอายุเกิน 14 ปี หรือปรับบิดามารดา ถ้าเด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี
3. ปลดปล่อยไปโดยมีเงื่อนไขว่าจะไม่กระทำความผิดอีก
4. มอบให้อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่คุ้มครองประพฤติก โดยให้เด็กสัญญาว่าจะไม่ทำผิดอีก และจะประพฤติตนเป็นคนดีตลอดระยะเวลาหนึ่งที่กำหนดไว้ เช่น ศาลอาจรับว่าเด็กจะต้องไปโรงเรียนอย่าให้ขาด หรือไม่คบเพื่อนที่จะนำไปในทางเสีย ถ้าในระหว่างการคุ้มครองประพฤติกเด็กกระทำผิดขึ้นอีก จะถูกนำตัวมาพิจารณาความผิดเดิมที่ทำไว้ โดยปกติแล้วการคุ้มครองประพฤติกจะใช้กับความผิดที่ไม่รุนแรง

วิธีการคุ้มครองประพฤติกจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การพิจารณาของศาลว่าเด็กคนใดเหมาะสมที่จะใช้วิธีการคุ้มครองประพฤติก และขึ้นอยู่กับความสามารถของตัวเจ้าหน้าที่คุ้มครองประพฤติก ซึ่งมีหน้าที่แนะนำแนวทางให้เด็ก และต้องเข้าใจถึงสภาพจิตใจและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของเด็กด้วย

5. โครงการเพื่อสุขภาพเด็ก

เป็นโครงการเพื่อช่วยดูแลรักษาเด็กตั้งแต่ระยะแรกคลอด หรือแม้แต่ระยะที่ยังอยู่ในครรภ์จนถึงวัยรุ่น ซึ่งหมายรวมถึงการช่วยเหลือดูแลมารดาของเด็กในระยะครรภ์ด้วย เช่น โครงการเพื่อสุขภาพเด็กของประเทศฝรั่งเศสที่ได้เริ่มในปี ค.ศ. 1854 ทำให้อัตราการตายของทารกค่อย ๆ ลดน้อยลง ให้บริการหญิงที่มีครรภ์ บริการเลี้ยงดูทารก เป็นต้น ต่อมาประเทศอื่นก็ได้เริ่มโครงการเช่นนี้ เช่นประเทศสหรัฐ ฯ ในปี ค.ศ. 1889 ที่นิวยอร์กได้จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาหารือแก่มารดาและเด็ก (สยาม รัตนวิจิตร, เอกสารโรเนียว)

ต่อมาได้มีการศึกษาและให้ความสนใจในการจัดบริการเพื่ออนามัยเด็กประเภทอื่น ๆ อีก เช่น การให้อาหารที่ถูกต้อง การควบคุมโรคที่ทารกจะติดจากบิดามารดา การให้บริการส่งเสริม

สุขภาพจิตของมารดา และในหลายประเทศมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสุขภาพของเด็กและมารดาโดยเฉพาะ ในด้านการรักษาได้มีโครงการและการพยาบาลต่าง ๆ ที่จะให้มารดาและประชาชนสนใจ เช่น การบำรุงสุขภาพมารดาและทารกในครรภ์ ตลอดจนการเลี้ยงดูทารกหลังคลอด โครงการสุขภาพเด็กเหล่านี้ให้บริการทั้งแก่วัยทารกจนกระทั่งเด็กเติบโตเป็นหนุ่มสาว ในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญแก่สุขภาพจิตของเด็ก โดยมีการศึกษากันในโรงเรียนและวิทยาลัยอย่างกว้างขวาง อันเป็นประโยชน์แก่การส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงของเด็กได้มากขึ้น

การให้สวัสดิการแก่เด็กและบุคคลวัยรุ่นในประเทศไทย

รัฐจัดให้มีการดำเนินงานสวัสดิการเด็กและบุคคลวัยรุ่น โดยอยู่ในความรับผิดชอบของกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์ให้บริการแก่เด็กและบุคคลวัยรุ่นทั้งชายและหญิงอายุตั้งแต่แรกเกิด จนถึง 18 ปีบริบูรณ์ทั่วราชอาณาจักร เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 เป็นต้นมา

นอกจากนี้ยังมีหน่วยราชการอื่น ๆ ที่มีงานบางส่วนเกี่ยวข้องกับสวัสดิการของเด็ก เช่น กระทรวงสาธารณสุข, กระทรวงยุติธรรม เป็นต้น และยังมีองค์การสังคมสงเคราะห์อาสาสมัครที่ให้บริการสวัสดิการแก่เด็กด้วย

การสงเคราะห์เด็กของกรมประชาสงเคราะห์

กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่นของกรมประชาสงเคราะห์ ให้บริการช่วยเหลือเด็กโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติและศาสนา ให้การช่วยเหลือด้วยวิธีการต่าง ๆ แก่เด็กกำพร้า อนาคตา เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กที่บิดามารดาแยกกันไม่อยู่ในฐานะที่จะให้ความอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ เด็กเกรเรวร้อนซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจับส่ง และเด็กซึ่งศาลได้พิจารณาส่งตัวไปยังโรงเรียนฝึกอาชีพ ตลอดจนดำเนินการคุ้มครองป้องกันสวัสดิภาพเด็กและครอบครัว ช่วยส่งเสริมฐานะทางครอบครัวของเด็กที่ยากจน เพื่อให้สามารถอุปการะเลี้ยงดูบุตรของตนได้ตามสมควร โดยจะพิจารณาให้ความช่วยเหลือเป็นราย ๆ ตามความจำเป็น

บริการที่จัดให้แก่เด็กและครอบครัวที่ประสบความเดือดร้อนมีดังนี้ คือ

(พรรณี ประจวบเหมาะ, 2523 หน้า 63-65)

1. การสงเคราะห์เด็กภายในครอบครัว โดยให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวที่มีเด็กแรกเกิดถึงอายุ 18 ปี เพื่อให้เด็กได้รับอุปการะเลี้ยงดูจากครอบครัวคนตลอดจนได้รับการศึกษา วิธีการช่วยเหลือมีหลายประเภท คือ

- ให้เงินช่วยเหลือแก่ครอบครัวเด็กที่มีปัญหาเดือดร้อน เช่น ให้เงินเป็นทุนไปประกอบอาชีพ ให้ค่ารักษาพยาบาล, ให้ค่าซ่อมแซมที่อยู่อาศัย, ให้ทุนการศึกษา

- การสงเคราะห์ด้านเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น ให้อุปกรณ์การศึกษา, เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

- การให้คำแนะนำปรึกษา เช่น แนะนำในการประกอบอาชีพ, แนะนำในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เป็นต้น

2. บริการฝากเลี้ยงเด็กตามบ้าน กรมประชาสงเคราะห์จะจัดหาผู้อุปการะให้แก่เด็กในกรณีที่เด็กมีปัญหาจนไม่สามารถจะอยู่กับครอบครัวเดิมได้ เพื่อให้เด็กได้พบกับสภาพแวดล้อมที่ดี นอกจากนั้นเด็กที่จะมอบไปฝากเลี้ยงตามบ้านส่วนใหญ่จะเป็นเด็กเล็กที่กำพร้าอนาคตไร้ที่พึ่ง ถูกทอดทิ้ง ผู้ที่ประสงค์จะรับเด็กไปอุปการะจะได้รับเงินช่วยเหลือค่าเลี้ยงดูจากราชการเดือนละ 150 บาท โดยจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจดีพอสมควร มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ดี เป็นต้น นักสังคมสงเคราะห์จะเป็นผู้พิจารณาและออกเยี่ยมเด็กพร้อมกับให้คำแนะนำในการเลี้ยงดูแก่ผู้อุปการะ ผู้อุปการะบางรายไม่ประสงค์ขอรับเงินช่วยเหลือจากราชการก็จะพิจารณาจ่ายเงินช่วยเหลือในการศึกษา, ค่ารักษาพยาบาลของเด็ก และอื่น ๆ ตามความจำเป็นและเหมาะสมเป็นราย ๆ ไป

3. บริการด้านการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ได้มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการรับบุตรบุญธรรมขึ้น เมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2520 เพื่อเป็นศูนย์กลางในการตรวจสอบและดำเนินการในขั้นตอนระยะก่อนการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมายจนกว่าจะมีการแก้ไขกฎหมายเรื่องนี้เสร็จเรียบร้อย เช่น คำร้องขอบุตรบุญธรรม ตรวจสอบประวัติและคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นพ่อแม่บุญธรรม ประวัติของเด็ก และประวัติของพ่อแม่ที่แท้จริงของเด็ก, ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ ผู้ที่ขอเด็กไปเป็นบุญธรรมจะต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการของศูนย์อำนวยการรับบุตรบุญธรรม เมื่อผ่านการพิจารณาแล้ว พ่อแม่บุญธรรมจะ

รับเลี้ยงดูก่อนเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน ในช่วงนี้จะมึนกับสังคมสงเคราะห์ออกเยี่ยมดูความ สัมพันธ์ระหว่างเด็กและพ่อแม่บุญธรรม

กรณีที่คุณขอเป็นชาวต่างประเทศ ศูนย์อำนวยการรับบุตรบุญธรรมจะพิจารณาคุณสมบัติ ชั้นแรกจากรายการสอบสภาพความเหมาะสมของผู้ขออุปการะเด็ก ซึ่งองค์การสงเคราะห์ของประ- เทศที่คุณขออุปการะเด็กมีภูมิลำเนาอยู่ส่งมาให้ หลังจากนั้นจะได้รับการพิจารณาตามขั้นตอนเช่นเดียวกับกรณีชาวไทยขออุปการะ

ผู้ที่จะเป็นพ่อแม่บุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี และอายุแก่กว่าบุตรบุญธรรมอย่าง น้อย 15 ปี ต้องได้รับการยินยอมจากเด็กด้วย การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์เมื่อมีการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย และบุตรบุญธรรมมีสิทธิ์ตามกฎหมายทุกอย่าง เช่น มีสิทธิ์ได้รับมรดก จากพ่อแม่บุญธรรม

4. บริการให้การสงเคราะห์เด็กที่ครอบครัวมีรายได้น้อย มุ่งช่วยในด้าน การศึกษาเล่าเรียนของเด็ก ได้แก่

- การดำเนินงานของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ รับบุตรผู้มีรายได้น้อยทั้งชายและหญิง มีตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนและทางโรงเรียนยังได้จัดอาหาร กลางวันฟรีให้แก่เด็กอนุบาลด้วย

- การฝึกวิชาชีพเด็กหญิง ในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี โดยรับเด็กหญิง จากนิคมสร้างตนเอง อายุระหว่าง 14-18 ปี ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และมีความต้องการที่จะ ศึกษาด้านวิชาชีพ เด็กเหล่านี้จะเข้าฝึกวิชาชีพพร้อมกับเด็กในสถานสงเคราะห์ โดยไม่ต้องเสียค่า เล่าเรียนค่ากินอยู่

- การดำเนินงานทุนการศึกษาสงเคราะห์ - เป็นเงินที่กรมประชาสงเคราะห์จัดสรร ให้จังหวัดต่าง ๆ จังหวัดละ 100,000 บาท เพื่อนำไปพิจารณาให้ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยนำไป เป็นทุนการศึกษาบุตร

- การส่งเสริมการศึกษาเด็กในความอุปการะของสถานสงเคราะห์ โดยกรมประชา สงเคราะห์จะพิจารณาคัดเลือกเด็กในสถานสงเคราะห์แต่ละแห่งที่เรียนดี มีความประพฤติ และ สุขภาพดี ได้รับทุนการศึกษา

5. บริการรับอุปการะเด็กไว้ในสถานสงเคราะห์ รวมถึงการฝึกอบรมเด็กที่กระทำผิดกฎหมาย การอุปการะเด็กในสถานสงเคราะห์จัดเป็นวิธีสุดท้ายที่ไม่สามารถสงเคราะห์เด็กโดยวิธีอื่น ๆ ข้างต้น สำหรับระยะเวลาในการอุปการะเลี้ยงดูนั้นขึ้นอยู่กับปัญหาความเหมาะสม ตลอดจนการปรับตัวของเด็กและครอบครัวเป็นราย ๆ ไป จะรับอุปการะเด็กชายและหญิง ตั้งแต่ อายุ 7-18 ปี ที่กำพร้า อนาคต เร่วอน ไร้ที่พึ่งพิง พร้อมกับให้การศึกษาและฝึกวิชาชีพต่าง ๆ ด้วย

- สถานแรกรับมี 4 แห่ง คือ สถานแรกรับเด็กชายปากเกร็ด ย่านนนทบุรี สถานแรกรับเด็กหญิงพญาไท สถานแรกรับเด็กชายภาคตะวันออก อยู่ที่จังหวัดขอนแก่น และสถานแรกรับเด็กชายภาคใต้ อยู่ที่จังหวัดยะลา

- สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนมี 2 แห่ง คือ สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพญาไท รับอุปการะเด็ก และเด็กชาย ตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 5 ขวบ โดยเฉพาะเด็กกำพร้าอนาคตหรือเด็กที่ถูกทอดทิ้ง อีกแห่งหนึ่งอยู่ที่ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

- สถานสงเคราะห์เด็กหญิง มี 2 แห่ง คือบ้านราชวิถี ถนนราชวิถี พญาไท รับอุปการะเด็กหญิงอายุตั้งแต่ 5-17 ปีบริบูรณ์ เด็กชายอายุตั้งแต่ 5-7 ปี และสถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อุดรธานี

- สถานสงเคราะห์เด็กชายมี 8 แห่ง ได้แก่

สถานสงเคราะห์เด็กชายปากเกร็ด นนทบุรี รับเด็กชายอายุ 7-17 ปีบริบูรณ์

สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ รับเด็กที่มีความประพฤติดีจากปากเกร็ดมาอยู่ที่นี้ อายุระหว่าง 7-17 ปี

สถานสงเคราะห์เด็กชายบางละมุง

สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านราชสีมา

สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านศรีธรรมราช

สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านหนองคาย

สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านเชียงใหม่

สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช ปทุมธานี

- สถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพ อยู่ที่ปากเกร็ด รับเด็กชายและหญิงที่พิการ

- สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญา รับเด็กอายุ 5-18 ปี
- สถานเยาวชนบ้านห้วยโป่ง จังหวัดระยอง ฝึกอบรมเด็กที่กระทำผิดกฎหมาย เมื่อหลังจากฟ้องศาลแล้ว ศาลจะมีคำสั่งให้เด็กเข้ารับการอบรมในที่นี้ ให้การศึกษาตั้งแต่ป.1-ป.7 ให้การฝึกอาชีพ และอบรมหนักทางก้านศีลธรรมจรรยา เมื่อสามารถกลับตัวได้จะพิจารณาเปลี่ยนแปลงกำหนดเวลาที่จะมาอยู่ในสถานอบรมให้น้อยลงกว่าที่กำหนด

หน่วยงานอื่นที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสวัสดิการเด็ก

1. กระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ บริการสงเคราะห์แม่และเด็ก คลินิกแนะนำปัญหาเด็ก ศูนย์สุขภาพจิตเพื่อรักษาเด็กที่มีปัญหาทางจิต โครงการอนามัยครอบครัวชนบท เป็นต้น
2. กระทรวงยุติธรรม ได้แก่ ศาลคดีเด็กและเยาวชนที่ดำเนินการเพื่อช่วยแก้ไขเด็กกระทำความผิด
3. กระทรวงกลาโหม ได้แก่ การสงเคราะห์ครอบครัวทหารเพื่อช่วยการศึกษาและการอาชีพสำหรับบุตร
4. กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ การจัดตั้งโรงเรียนสำหรับคนพิการ เช่นคนตาบอดคนหูหนวก เพื่อใช้การศึกษาและฝึกอาชีพ
5. สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยจัดแบ่งหน่วยงานเพื่อสวัสดิการเด็กและงานกิจการเยาวชนเพื่อส่งเสริมการประสานงานกันนี้ นอกจากนั้นยังมีโครงการอื่น ๆ เช่น โครงการส่งเสริมงานค่าย, โครงการส่งเสริมศูนย์กิจกรรมเยาวชน, โครงการฝึกอบรมผู้นำเยาวชน
6. สภาวิจัยแห่งชาติ มีคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานกิจกรรมเยาวชน และจัดให้มีการวิจัยปัญหาเกี่ยวกับเด็กซึ่งเป็นผลในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน

องค์การสังคมสงเคราะห์อาสาสมัครที่มีโครงการสงเคราะห์เด็ก

นอกจากกรมประชาสงเคราะห์และหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่ได้กล่าวแล้วยังมีองค์การสังคมสงเคราะห์อาสาสมัครอีกไม่น้อย ที่ให้ความสำคัญ และสนใจ ในการจัดโครงการ สงเคราะห์เด็ก ตัวอย่างขององค์การเหล่านี้ได้แก่ สภากาชาดไทย, มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระราชชนนี มูลนิธิช่วยและให้การศึกษาแก่คนตาบอด, พืรยานุเคราะห์มูลนิธิ, สโมสรวัฒนธรรมหญิง, โสสะมูลนิธิแห่งประเทศไทย เป็นต้น

สำหรับโสสมุลนิธิ หรือหมู่บ้านเด็กเพื่อช่วยเด็กที่ทุกข์ยากเดือดร้อน ซึ่งดำเนินงานตามหมู่บ้านเด็กสากล ที่เรียกว่า SOS Children Village International สำหรับตัวย่อ SOS นั้นมาจากคำว่า Save our Souls โดย ดร. เฮร์แมน ไมเนอร์ เป็นผู้ริเริ่มงานด้านนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเด็กกำพร้าที่ขาดที่พึ่ง ในรูปของการเลี้ยงดูเด็กแบบจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน

สรุปแล้วการจัดสวัสดิการให้แก่เด็ก มีความสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมให้สมบูรณ์ต่อไปในอนาคต ดังนั้นทั้งฝ่ายราชการที่รับผิดชอบโดยตรงอันได้แก่ กรมประชาสงเคราะห์รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์การสังคมสงเคราะห์อาสาสมัครหลายแห่งต่างก็ได้ร่วมมือกันจัดบริการต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วให้กับเด็กเพื่อแก้ปัญหา ป้องกันปัญหาและฟื้นฟูความสามารถ เพื่อให้เด็กทั้งหลายมีโอกาสได้รับสิ่งจำเป็นในชีวิต ได้แก่อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย การศึกษาความรัก เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้เขาคำนึงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขและมั่นคงตามสมควร